

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

ШАТКОВСЬКА ДАРИНА МИКОЛАЇВНА

УДК 342.951

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ПРИ СОЦІАЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ
ЗАХВОРЮВАННЯХ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, Кабінет Міністрів України

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Стеценко Семен Григорович,

Інститут кримінально-виконавчої служби,
перший заступник начальника Інституту

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Бевзенко Володимир Михайлович,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
в.о. завідувача кафедри адміністративного права;

кандидат юридичних наук, доцент

Логвиненко Борис Олексійович,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності

Захист відбудеться «25» лютого 2016 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.139.01 у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна» за адресою: 03115, м. Київ, вул. Львівська, 23

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна” за адресою: 03115, м. Київ, вул. Львівська, 23

Автореферат розісланий «23» січня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.О. Короєд

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний стан вітчизняної охорони здоров'я переважною мірою не відповідає вимогам, які висуваються до такого важливого напрямку соціальної політики держави. Низька середня тривалість життя громадянина України, високі показники захворюваності та смертності у працездатному віці, декларативність конституційної норми про безоплатність медичної допомоги, – всі ці та багато інших факторів свідчать про необхідність пошуку шляхів удосконалення стану справ у галузі медицини.

Реалії сьогодення засвідчують підвищення ролі та значення правових механізмів у справі забезпечення охорони здоров'я громадян. Провідна роль у цьому належить адміністративному праву, норми якого призначені врегульовувати питання публічного управління медичною галуззю, а також забезпечення та захист прав, свобод і законних інтересів пацієнтів у взаєминах з органами публічної адміністрації, до повноважень яких входить організація охорони здоров'я.

Соціально небезпечні захворювання у всі часи викликали підвищену увагу як у середовищі фахівців, так і суспільстві у цілому. Це пов'язано із тими негативними соціальними наслідками, які несуть у собі туберкульоз, ВІЛ/СНІД, інші подібні захворювання, із швидкістю розповсюдження та складністю протидії їм. Адміністративне право не повинно залишатись осторонь цих проблем, оскільки багато у чому ефективність протидії соціально небезпечним захворюванням залежить від належної нормативно-правової регламентації суспільних відносин, що виникають у сфері розповсюдження, лікування, запобігання цих захворювань, від якісного публічного управління медичною сферою загалом.

Потребують свого наукового опрацювання такі важливі напрями адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях, як: принципи такої діяльності; аналіз сучасного стану нормативно-правового забезпечення протидії соціально небезпечним захворюванням в контексті реалізації права на охорону здоров'я; ключові засади побудови системи охорони здоров'я для запобігання та боротьби із такого роду хворобами; форми та методи діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання; організаційно-правові засади підвищення дієвості законодавства, спрямованого на боротьбу із соціально небезпечними захворюваннями тощо.

Науково-теоретичною базою дослідження стали загальнотеоретичні праці вітчизняних та зарубіжних фахівців як адміністративного, так і інших галузей права: В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, І.В. Арістової, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, В.М. Бевзенка, Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, І.П. Голосніченка, Р.А. Майданика, В.І. Курила, О.Л. Копиленка, В.Я. Настюка, В.І. Олефіра, О.П. Орлюк, С.В. Петкова, Р.А. Ромашова, В.П. Сальникова, А.О. Селіванова, Ю.М. Старілова, С.Г. Стеценка, Н.Ю. Хаманевої, Ю.С. Шемшученка та ін.

Підґрунтям для безпосереднього дослідження адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях стали праці С.В. Агієвець, В.І. Акопова, Т.А. Александріної,

Я.М. Буздуган, І.О. Буряка, В.Д. Волкова, Ю.В. Вороненка, Л.М. Дешко, Б.О. Логвиненка, М.М. Малєїної, В.Є. Михайлова, В.М. Пашкова, О.Г. Пелагеші, О.М. Піщити, О.О. Прасова, Н.В. Путіло, Л.О. Самілик, Т.В. Семигіної, О.В. Солдатенко, І.М. Солоненка, Р.О. Стефанчука, В.Ю. Стеценко, Т.О. Тихомирової, Г.М. Токарева, Ю.І. Фещенка, І.І. Хожило, Я.М. Шатковського, Н.В. Шевчук та ін.

Дисертантові відома наукова робота М.М. Купалова «Адміністративно-правове регулювання протидії поширенню соціально небезпечних хвороб в Україні» (2015 р.), проте у ній основний акцент зроблено саме на протидії поширенню соціально небезпечних хвороб в Україні, через аналіз: інформаційного забезпечення протидії поширенню соціально небезпечних хвороб в Україні, юридичної відповідальності за правопорушення у сфері протидії поширенню соціально небезпечних хвороб в Україні тощо. Водночас у нашій роботі розглядаються невирішені проблеми адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях, тобто акцент робиться на публічно-управлінських засадах організації охорони здоров'я при такого роду захворюваннях.

Таким чином, необхідно зазначити, що на сьогодні в Україні відсутні ґрунтовні комплексні наукові дослідження, присвячені проблемам адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях. Вказане й обумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Дисертаційне дослідження знаходиться у руслі виконання законів України «Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки» від 20 жовтня 2014 року № 1708-VII та «Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 роки» від 16 жовтня 2012 р. № 5451-VI.

Дисертацію виконано з урахуванням Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 роки, затверджених 24 вересня 2010 року № 14-10 загальними зборами Національної академії правових наук України (розділ «Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини і громадянина»).

Дисертант запропонував стратегію адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях.

Мета і задачі дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є розробка ключових засад адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях. Для досягнення цієї мети поставлено такі *задачі*:

- здійснити загальну правову характеристику організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в Україні;
- запропонувати принципи адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях;

– проаналізувати сучасний стан нормативно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в Україні в контексті реалізації права на охорону здоров'я;

– розкрити адміністративно-правові основи побудови системи охорони здоров'я для запобігання та боротьби із соціально небезпечними захворюваннями;

– охарактеризувати форми та методи діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання;

– дослідити організаційно-правові засади підвищення дієвості законодавства, спрямованого на боротьбу із соціально небезпечними захворюваннями;

– сформулювати шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в контексті розвитку медичного права в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері організації охорони здоров'я.

Предмет дослідження – адміністративно-правове регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Дослідження суспільних процесів здійснювалося з урахуванням реальних умов, часу та рівня соціально-економічного і політичного розвитку суспільства. За допомогою загальнонаукових методів пізнання досліджувались: для загальної правової характеристики організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в Україні використано діалектичний метод (підрозділ 1.1); логіко-семантичний метод застосовано при поглибленні понятійно-категоріального апарату досліджуваної проблематики та характеристики принципів адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях (підрозділи 1.1, 1.2); системно-структурний метод використано для дослідження адміністративно-правових основ побудови системи охорони здоров'я для запобігання та боротьби із соціально небезпечними захворюваннями (підрозділ 2.1); за допомогою методу системного аналізу досліджувалися організаційно-правові засади підвищення дієвості законодавства, спрямованого за боротьбу із соціально небезпечними захворюваннями (підрозділ 2.3). За допомогою спеціальних методів пізнання досліджувались: сучасний стан нормативно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в Україні в контексті реалізації права на охорону здоров'я досліджувався з використанням формально-юридичного методу (підрозділи 1.3, 2.3); форми та методи діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання аналізувалися із використанням функціонального методу (підрозділ 2.2); шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в контексті розвитку медичного права в Україні аналізувалися за допомогою методу правового моделювання та порівняльно-правового методу (підрозділ 2.4).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація за обраною темою є одним із перших в Україні комплексних досліджень, пов'язаних з вивченням адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях. У межах дисертаційного дослідження отримано результати, що характеризуються науковою новизною:

вперше:

– наведено адміністративно-правову класифікацію соціально небезпечних захворювань, відповідно до якої виокремлюються: 1) соціально небезпечні захворювання, які сучасними засобами медицини піддаються лікуванню; 2) соціально небезпечні захворювання, які сучасними засобами медицини не піддаються лікуванню. Такого роду розуміння соціально небезпечних захворювань дозволить державі, при здійсненні організаційно-правових кроків, спрямованих на запобігання та протидію таким захворюванням, диференційовано планувати та проводити профілактику, акцентувати зусилля на фінансову підтримку медико-фармацевтичних наукових досліджень з пошуку шляхів лікування таких хвороб, правовий та соціальний захист осіб, які хворіють даними захворюваннями;

– запропоновано створення у структурі Міністерства охорони здоров'я України Департаменту організації запобігання соціально небезпечним захворюванням, основним призначенням якого має стати акумулювання та координація діяльності всіх державних та комунальних медико-профілактичних структур, які опікуються питаннями запобігання та боротьби із соціально небезпечними захворюваннями. У структурі департаменту доцільно створити чотири основних управління: 1) управління запобігання ВІЛ/СНІДу; 2) управління запобігання туберкульозу; 3) управління запобігання іншим соціально небезпечним захворюванням; 4) управління координації діяльності громадських організацій;

– обґрунтовано, що формування державної стратегії протидії соціально небезпечним захворюванням має будуватись у системній взаємодії із як мінімум трьома явищами: а) державна політика у сфері охорони здоров'я громадян; б) державна політика у сфері соціального захисту населення; в) безпекова політика держави. Державна політика у сфері соціального захисту населення та безпекова політика держави мають бути першоосновою формування відповідної політики протидії соціально небезпечним хворобам за тією причиною, що ВІЛ/СНІД чи туберкульоз призводять до втрати працездатності, частих госпіталізацій, потреби у соціальному захисті;

удосконалено:

– понятійно-категоріальний апарат адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях за рахунок наступних авторських визначень:

соціально небезпечні захворювання – це інфекційні та неінфекційні захворювання, які за причинами високої швидкості передачі хвороби, складністю чи неможливістю лікування сучасним арсеналом медичної науки та практики, значними негативними наслідками для теперішнього та майбутнього поколінь, несуть реальну небезпеку для суспільства;

правові принципи адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях – це ключові формалізовані ідеї, які лежать в основі подальшої розробки організаційно-правових заходів, спрямованих на протидію соціально небезпечним захворюванням;

стигматизація осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання – це насторожене ставлення значної частини суспільства до осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання, виходячи із традиційно сформованого поверхневого розуміння сутності цих захворювань та побоювань з приводу потенційно можливого їх розповсюдження;

– розуміння принципу комплексності адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях, основними складовими якого мають бути: а) задіяння потужного потенціалу інституцій третього сектору, тобто громадських організацій, з метою активізації зусиль на певних напрямках, до яких держава менш готова за причинами складності та довготривалості прийняття державою управлінських рішень; б) використання правоохоронних органів з метою запобігання (припинення) протиправних дій, котрі можуть лежати в основі отримання, передачі інфекційної хвороби (свідоме зараження ВІЛ/СНІД тощо); в) імплементація зарубіжних благодійних організацій з метою покращення фінансування чи практичної допомоги в організації охорони здоров'я при соціально небезпечних хворобах;

дістали подальшого розвитку:

– усвідомлення адміністративно-правової сутності медичних стандартів, під якими пропонується розуміти алгоритми організації медичної допомоги та конкретних дій медичного персоналу, спрямовані на уніфіковані підходи щодо діагностики, лікування, реабілітації та профілактики соціально небезпечних захворювань, які розроблені у системі Національної академії медичних наук України та затверджені Міністерством охорони здоров'я України;

– положення щодо форм діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання, під якими пропонується розуміти зовнішні прояви дій органів та установ системи охорони здоров'я, які здійснюються у межах реалізації їх повноважень та спрямовані на забезпечення прав таких осіб у частині діагностики, лікування, реабілітації та профілактики;

– положення щодо методів діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання, акцент у розумінні яких пропонується робити на тому, що це внутрішня характеристика діяльності органів охорони здоров'я, яка полягає у конкретних діях уповноважених суб'єктів організації чи надання медичної допомоги з метою забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення, висновки та пропозиції можна використовувати:

– у науково-дослідній роботі: для подальшого здійснення наукових розробок, присвячених вдосконаленню адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях;

– у навчальному процесі: для проведення занять з таких навчальних дисциплін, як «Адміністративне право», «Право соціального забезпечення», «Медичне право», підготовки відповідної навчально-методичної літератури (акт впровадження Інституту кримінально-виконавчої служби від 14 квітня 2015 року);

– у правотворчості: для підготовки нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення законодавчого забезпечення медичної діяльності в Україні;

– у правозастосуванні: для вдосконалення практики застосування норм чинного законодавства щодо організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри адміністративного та фінансового права Навчально-наукового інституту земельних ресурсів та правознавства Національного університету біоресурсів і природокористування України, де була виконана дисертація. Основні положення роботи, теоретичні та практичні висновки доповідалися на наукових і науково-практичних конференціях: «Адміністративне право України: стан і перспективи розвитку» (Київ, 23–24 вересня 2011 р.); «Народовладдя і права людини (Москва, 19–22 жовтня 2011 р.); «Правове життя сучасної України» (Одеса, 20–21 квітня 2012 р.); «Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина» (Івано-Франківськ, 27–28 квітня 2012 р.); «Адміністративне право України: сучасний стан та шляхи розвитку» (Харків, 27 квітня 2012 р.); «Державно-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини: міжнародні стандарти публічного управління та український досвід» (Ужгород, 20–21 грудня 2012 р.); «Юридична освіта та юридична наука в Україні: витоки, сучасність, перспективи» (Запоріжжя, 16–17 жовтня 2014 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації опубліковані у дванадцяти наукових працях, з яких п'ять – у наукових фахових юридичних виданнях (з них одна – у виданні, що включено до міжнародної наукометричної бази) та сім – тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Структура дисертації відображає мету та завдання дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, які містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Повний обсяг дисертації становить 215 сторінок, з яких основний зміст – 187 сторінок; список використаних джерел – 28 сторінок (214 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими програмами, планами та темами, мета і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, апробація результатів дисертації, публікації.

Перший розділ «Організація охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях як об'єкт адміністративно-правового регулювання» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Загальна правова характеристика організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в Україні» здійснено правовий аналіз організації медичної діяльності в Україні при виникненні соціально небезпечних захворювань.

У дисертації запропоновано за основу соціально небезпечних хвороб узяти ВІЛ/СНІД та туберкульоз. Попри те, що ВІЛ/СНІД отримав свою «візуалізацію» лише декілька десятиліть тому назад, а туберкульоз за часів СРСР вже було подолано, статистичні дані сучасного періоду розвитку нашої держави вочевидь засвідчують про епідемічний характер поширення ВІЛ/СНІДу та туберкульозу і, відповідно, обумовлюють необхідність вжиття певних заходів саме з боку держави та належних їй органів охорони здоров'я.

У цілому, загальна правова характеристика організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в Україні повинна базуватись на усвідомленні того, що:

- ВІЛ/СНІД є на сьогодні захворюванням, котре повністю не виліковується наявними лікувальними засобами, натомість туберкульоз може і повинен виліковуватись;

- поряд із правами осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання, наявні та повинні державою забезпечуватись права і свободи медичних працівників, які працюють із такими хворими, а також здорових осіб, котрі також існують у суспільстві;

- протитуберкульозні медичні заклади та заклади, спрямовані на протидію ВІЛ/СНІДу, мають стати реальними центрами просвітницької діяльності, які окрім суто медичних заходів, мають реалізовувати на практиці також і інші соціальні ініціативи;

- комплексний характер протидії соціально небезпечним захворюванням повинен базуватись на тісній взаємодії держави, місцевого самоврядування, громадянського суспільства;

- у суспільстві варто розвивати усвідомлення толерантного ставлення до осіб, хворих на СНІД чи туберкульоз, водночас необхідно всіляко підтримувати ініціативи, спрямовані на підтримку профілактичних заходів, метою яких має стати зменшення нових випадків появи таких соціально небезпечних захворювань як ВІЛ/СНІД чи туберкульоз.

У підрозділі 1.2 «Принципи адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях» наведено авторське бачення переліку та наповнення принципів адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях. Запропоновано розрізняти наступні принципи адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях:

- комплексність;
- профілактична спрямованість;
- законність;
- ефективність;

- необхідність адекватного правового захисту і медиків, які здійснюють лікування осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання;

- сприйняття протидії соціально небезпечним захворюванням у якості факторів забезпечення національної безпеки.

З метою методологічної чіткості та практичної доцільності пропонується вказані принципи розділити на дві групи:

- загальнодержавної спрямованості (комплексність, законність, ефективність, сприйняття протидії соціально небезпечним захворюванням у якості факторів забезпечення національної безпеки);

- медичної спрямованості (профілактична спрямованість, необхідність адекватного правового захисту і медиків, які здійснюють лікування осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання).

Зокрема, профілактична спрямованість як принцип адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях – це принцип, відповідно до якого запобігання вказаним хворобам повинно стати визначальною спрямованістю дій організації охорони здоров'я на вказаному напрямі. Давно відомо, що профілактика більш ефективна ніж подальше лікування. Як для людини, так і для держави.

Підрозділ 1.3 «Сучасний стан нормативно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в Україні в контексті реалізації права на охорону здоров'я» присвячено аналізу чинної нормативно-правової бази, положення якої регламентують діяльність системи охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях.

Всі нормативно-правові акти, які на загальнодержавному рівні визначають спрямованість дій держави щодо запобігання та протидії соціально небезпечним захворюванням, доцільно розділити на три групи:

- загальномедичної спрямованості;

- спрямовані на соціально небезпечні захворювання;

- спрямовані на конкретне захворювання, що відноситься до соціально небезпечних.

До першої групи можуть бути віднесені два нормативно-правових акти: Конституція України та основи законодавства України про охорону здоров'я. До другої групи віднесено закони України від 24 лютого 1994 р. № 4004-ХІІ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» та від 6 квітня 2000 р. № 1645-ІІІ «Про захист населення від інфекційних хвороб». Заключна, третя група нормативно-правових актів представлена за рахунок: таких законів, як: «Про протидію захворюванню на туберкульоз» від 5 липня 2001 р. № 2586-ІІІ; «Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 роки» від 16 жовтня 2012 р. № 5451-ІІІ; «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» від 12 грудня 1991 р. № 1972-ХІІ; «Про затвердження загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки» від 20 жовтня 2014 р. № 1708-ІІІ.

У дисертації акцентовано увагу на невтішних висновках аналізу Державного бюджету 2015 року за рахунок наступного:

- попри абсолютне збільшення коштів на охорону здоров'я, Державний бюджет 2015 року суттєво скоротив видатки на протидію соціально небезпечним захворюванням і, тим самим, ускладнив організацію охорони здоров'я на цьому напрямі;

- певною мірою декларативною стає норма статті 49 Конституції про державне фінансування відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм, а у поєднанні із значним знеціненням вітчизняної грошової одиниці у співвідношенні з провідними грошовими одиницями світу, ситуація стає ще більш проблемною.

Другий розділ «Механізм адміністративно-правового регулювання запобігання та боротьби із соціально небезпечними захворюваннями» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Адміністративно-правові основи побудови системи охорони здоров'я для запобігання та боротьби із соціально небезпечними захворюваннями» акцентовано увагу на організаційно-правових засадах діяльності органів управління охороною здоров'я у випадку виникнення соціально небезпечної хвороби (на прикладі ВІЛ/СНІДу та туберкульозу).

Адміністративно-правові основи медико-соціального забезпечення повинні включати у себе низку дій, які мають проводитись із активним залученням органів управління охороною здоров'я:

- активне виявлення форми захворювання (туберкульоз – активна чи пасивна, ВІЛ/СНІД – носій інфекції чи хворий);

- визначення конкретного лікувального закладу, куди буде госпіталізовано хворого;

- призначення лікування, виходячи із добровільної інформованої згоди пацієнта та стандартів (протоколів) лікування даної хвороби;

- визначення шляхів передачі інфекції та вжиття санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів стосовно мінімізації негативних проявів джерела інфекції;

- організація проведення реабілітаційних заходів за результатами лікування у стаціонарі;

- організація медико-соціального обслуговування у разі необхідності тривалого супроводження та забезпечення прав особи, хворої на соціально небезпечне захворювання.

У підрозділі 2.2 «Форми та методи діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання» наводяться та досліджуються основні форми та методи діяльності органів охорони здоров'я у контексті забезпечення прав осіб, хворих на ВІЛ/СНІД чи туберкульоз.

Пропонується виділяти наступні форми діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання:

- державно-громадське партнерство;

- державне регулювання цін на лікарські засоби, які застосовуються у лікуванні хворих на ВІЛ/СНІД та туберкульоз;

- створення організаційно-правових умов для належного забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання.

Наводяться фактори, які свідчать про доцільність активної взаємодії держави та громадянського суспільства у сфері протидії соціально небезпечним захворюванням. По-перше, це економічний фактор, оскільки збільшується ймовірність отримання фінансової допомоги міжнародних організацій. По-друге, це делегування певних повноважень державою інституціям громадянського суспільства, які спроможні ці завдання виконати більш ефективно за коротший проміжок часу. По-третє, це правопросвітницька діяльність, яку більш ефективно (оскільки це їх звичні завдання) виконують громадські організації. По-четверте, інститути громадянського суспільства сприятимуть певному «урівноваженню» уваги суспільства до проблем соціально небезпечних захворювань. Практика показує, що питання протидії ВІЛ/СНІДу привертають до себе більше уваги держави та суспільства, ніж питання протидії туберкульозу. По-п'яте, це залучення коштів на потреби боротьби із соціально небезпечними захворюваннями через інституції благодійництва та спонсорства.

У роботі охарактеризовано два основних методи діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання:

- зменшення рівня стигматизації хворих на соціально небезпечні захворювання;

- удосконалення навчальних планів та програм студентів медичних навчальних закладів при базовій підготовці та підвищенні кваліфікації працюючих лікарів із проблем соціально небезпечних захворювань.

У підрозділі 2.3 *«Організаційно-правові засади підвищення дієвості законодавства, спрямованого на боротьбу із соціально небезпечними захворюваннями»* акцентована увага на засобах підвищення дієвості законодавства, положення якого визначають стратегію боротьби із ВІЛ/СНІДом та туберкульозом.

У дисертації підкреслено, що закони медичного спрямування на чолі з Основами законодавства України про охорону здоров'я (яка фактично є «медичною конституцією» держави), предметними законами щодо запобігання ВІЛ/СНІДУ, туберкульозу тощо в цілому відповідають вимогам, які висуваються до такого роду юридичних документів. Проте ключовою проблемою даних (як і багатьох інших) законів є їх дієвість, тобто спроможність і здатність реально впливати на регульовані суспільні відносини і призводити до їх зміни у вигідному для суспільстві напрямі.

Одним з актуальних завдань, що стоять перед державою і суспільством, є підвищення рівня організації громадського здоров'я та удосконалення (підвищення) його ефективності. У ряді напрямків вирішення цих завдань суттєво залежить від законодавства у галузі охорони здоров'я громадян. Але положення багатьох з прийнятих законів не діють або діють слабо. Проблема дієвості законів,

підвищення віддачі від них характерна для багатьох галузей законодавства, включно з охороною здоров'я громадян.

Законодавство у сфері охорони здоров'я громадян, зокрема у частині запобігання та боротьби із соціально небезпечними захворюваннями, потребує стратегічного бачення його розвитку. Щоб створити його, потрібна серйозна попередня аналітична робота, як науковців, так і політиків по виявленню існуючих суспільних потреб у тих чи секторах медичного спрямування. Будь-який закон повинен з'являтися на світ у відповідь на потребу суспільства у врегулюванні відносин у даній області. Системність передбачає взаємодію різних галузей народного господарства, суб'єктів різних організаційно-правових форм, координацію цієї роботи на міжгалузевому рівні. Іншим способом такого роду соціальні проблеми не подолати.

Підрозділ 2.4 «Шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в контексті розвитку медичного права в Україні» присвячено конкретним пропозиціям стосовно покращення стану справ в організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях. Виокремлюються наступні напрями:

- розвиток самого медичного права як сукупності правових норм, як нового комплексного правового утворення, метою якого є упорядкування суспільних відносин у сфері охорони здоров'я та медичної діяльності;

- формування державної політики у сфері запобігання та протидії соціально небезпечним захворюванням;

- контроль громадянського суспільства за діями держави у сфері соціально небезпечних захворювань, зокрема за тими, де витрачаються суттєві державні кошти;

- адекватне використання зарубіжного досвіду.

Державна політика у сфері запобігання та протидії соціально небезпечним захворюванням має базуватись на наступних засадах:

- комплексності;

- залучення представників різних споріднених напрямів соціальної діяльності;

- урахування об'ємів, сил та засобів медичного впливу;

- урахування рівня фінансування та залежності від зарубіжних (іноземних) фінансових коштів;

- акцент на профілактику та ранню діагностику соціально небезпечних захворювань.

Стосовно громадського контролю за державними закупівлями медикаментів для лікування соціально небезпечних захворювань, то у роботі пропонується:

- чітко прописані умови державних закупівель, що унеможливить або суттєво ускладнюють налаштування процедури «під одного постачальника»;

- зобов'язання попереднього (не менше ніж за місяць) публічного розміщення оголошення про закупівлю на сайті органу охорони здоров'я, який організовує її проведення;

- мінімум три учасники конкурсних процедур;

- підсумкова ціна препарату (послуги) повинна бути не вищою, ніж середньо визначена на цей препарат (послугу) в Україні на день проведення закупівель.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що виявляється у запропонованій стратегії адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях.

1. Під соціально небезпечними захворюваннями необхідно розуміти інфекційні та неінфекційні захворювання, які за причинами високої швидкості передачі хвороби, складністю чи неможливістю лікування сучасним арсеналом медичної науки та практики, значними негативними наслідками для теперішнього та майбутнього поколінь, несуть реальну небезпеку для суспільства. Правова природа діяльності системи охорони здоров'я щодо протидії ВІЛ/СНІДу та туберкульозу базується на наступному:

- усвідомлення того, що ВІЛ/СНІД сучасними засобами медицини подолати поки що не вдається, натомість туберкульоз є хворобою, яку можна успішно лікувати за умови дотримання певних принципів лікування та належного ставлення суспільства та самих хворих до даної патології;

- знаходження системи охорони здоров'я у частині організації протидії вказаним соціально небезпечним захворюванням у єдиному правовому полі організації та надання медичної допомоги (вказане правове поле формується нормами статті 49 Конституції України, положеннями Основ законодавства України про охорону здоров'я, іншими нормативно-правовими актами);

- трансформація діяльності спеціалізованих туберкульозних та ВІЛ/СНІД центрів, котрі мають реально стати осердям профілактичних, лікувальних та реабілітаційних заходів цієї спрямованості;

- соціальна небезпека як диференційована ознака ВІЛ/СНІДу та туберкульозу засвідчує необхідність більш активного пошуку засобів лікування, профілактики, діагностики, оскільки зволікання з такого роду діяльністю здатне суттєво зашкодити не лише особам, хворим на ці недуги, але суспільству та державі.

2. Запропоновано розрізняти наступні принципи адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях:

- комплексність;
- профілактична спрямованість;
- законність;
- ефективність;
- необхідність адекватного правового захисту і медиків, які здійснюють лікування осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання;

- сприйняття протидії соціально небезпечним захворюванням у якості факторів забезпечення національної безпеки.

3 метою методологічної чіткості та практичної доцільності пропонується вказані принципи розділити на дві групи:

- загальнодержавної спрямованості (комплексність, законність, ефективність, сприйняття протидії соціально небезпечним захворюванням у якості факторів забезпечення національної безпеки);

- медичної спрямованості (профілактична спрямованість, необхідність адекватного правового захисту і медиків, які здійснюють лікування осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання).

Для прикладу, необхідність адекватного правового захисту медиків, які здійснюють лікування осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання, пояснюється багатьма причинами, ключові з яких – наступні:

- контактуючи із хворими на СНІД чи туберкульоз, лікарі мають набагато більше шансів захворіти ніж пересічний громадянин;

- саме призначення медицини – надавати допомогу хворим людям і соціальна справедливість засвідчує необхідність конструювання запобіжних заходів щодо потенційно можливого отримання хвороби самими медиками;

- державні видатки у випадку отримання медиком соціально небезпечного захворювання стають набагато вищими, оскільки: по-перше, такого лікаря треба замінити у плані виконання його професійних завдань (а на підготовку фахівця фтизіатра витрачається не один рік); по-друге, держава має сплачувати медичному працівникові кошти як особі, яка отримала фактично професійне захворювання.

3. Всі нормативно-правові акти, які на загальнодержавному рівні визначають спрямованість дій держави на запобігання та протидію цим захворюванням, доцільно розділити на три групи:

- загальномедичної спрямованості;

- спрямовані на соціально небезпечні захворювання;

- спрямовані на конкретне захворювання, що відноситься до соціально небезпечних.

До прикладу, Конституція України, яка у наведеній класифікації відноситься до першої групи, у статті 49 констатує, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. З проблематики організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях, аналізуючи текст відповідної статті, звертають на себе увагу наступні аспекти: по-перше, це право кожного громадянина на охорону здоров'я. В широкому розумінні мова йде про те, що у разі виникнення у особи такого захворювання, як скажімо туберкульоз чи ВІЛ/СНІД, він не повинен залишитись «сам на сам» із важким недугом. Праву людини на охорону здоров'я кореспондує відповідний обов'язок держави. Крім того, державне фінансування відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Саме у розрізі соціально небезпечних захворювань це набуває підвищеної гостроти, оскільки сам термін «соціально небезпечні» свідчить як про небезпеку для суспільства, так і про певну «винуватість суспільства, держави» у тому, що такого роду захворювання трапляються. Орієнтуючись на шляхи розповсюдження таких захворювань, середовище, у яких вони частіше виникають, варто погодитись із таким твердженням.

4. Механізм адміністративно-правового регулювання запобігання та боротьби із соціально небезпечними захворюваннями є актуальним напрямом адміністративно-правових наукових досліджень за наступними причинами:

- по-перше, механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин є фактично центральною побудовою загальної частини адміністративного права і, у цьому зв'язку, на наше переконання, має бути присутнім у більшості адміністративно-правових наукових дослідженнях, присвячених регулюванню суспільних відносин у тих чи інших сферах суспільного життя;

- по-друге, механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин відповідає на питання як? як саме? за рахунок чого? здійснюється регулюючий вплив норм адміністративного права на суспільні відносини;

- по-третє, соціально небезпечні захворювання, як ми мали можливість переконатись у рамках нашого дослідження – це важливі у медичному, правовому, соціальному сенсі суспільні відносини, які потребують регулювання за допомогою адміністративного права. Механізм такого регулювання і має дати відповідь на питання сутності та характеристик цього процесу;

- по-четверте, у широкому розумінні механізм адміністративно-правового регулювання запобігання та боротьби із соціально небезпечними захворюваннями в Україні потенційно надасть можливість розглянути та дослідити такі явища, як побудову системи охорони здоров'я для запобігання та боротьби із соціально небезпечними захворюваннями; форми та методи діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання; організаційно-правові засади підвищення дієвості законодавства, спрямованого на боротьбу із соціально небезпечними захворюваннями; шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при таких захворюваннях тощо.

5. Пропонується виділяти наступні форми діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання:

- державно-громадське партнерство;

- державне регулювання цін на лікарські засоби, які застосовуються у лікуванні хворих на ВІЛ/СНІД та туберкульоз;

- створення організаційно-правових умов для належного забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання.

З метою покращення стану справ із створення організаційно-правових умов для належного забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання наразі варто вжити наступних заходів:

- запровадження «тотальної» диспансеризації всіх категорій громадян України: починаючи від школярів, включаючи студентів, працівників підприємств, установ та організацій і завершуючи особами пенсійного віку. Мета такого кроку – посилити профілактичну складову медичної діяльності з приводу соціально небезпечних хвороб та збільшити випадки ранньої діагностики та, як наслідок, успішного лікування;

- забезпечення спеціалізованого лікування у профільному лікувальному закладі (ВІЛ/СНІД чи туберкульоз не повинен лікуватись у звичайному багатопрофільному медичному закладі);

- надання реальної можливості безоплатного санаторно-курортного лікування у спеціалізованих протитуберкульозних санаторіях;

- дійсна реалізація права хворого на туберкульоз на першочергове отримання житла в порядку, встановленому законодавством;

- створення умов, за яких роботодавець не зможе в односторонньому порядку за своєї ініціативи розірвати трудову угоду із особою, яка захворіла на соціально небезпечне захворювання.

6. Досягненню мети підвищення дієвості законодавства щодо протидії соціально небезпечним захворюванням присвячені організаційні та правові механізми, що діють за допомогою широкого арсеналу правових стимулів і обмежень. Стосовно охорони здоров'я громадян від соціально небезпечних захворювань це означає, що необхідна правова підтримка заходів, спрямованих на формування здорового способу життя, профілактику хвороб, широке інформування населення про цілі, зміст, шляхи реалізації, труднощі правового регулювання у сфері боротьби із соціально небезпечними захворюваннями. У той же час, важливо формувати відхід від суто споживацьких позицій, що, безумовно, вимагає особливої уваги до правових норм, що визначає співвідношення прав і обов'язків громадян, відповідальності громадян за збереження власного здоров'я. В більш широкому плані, в перспективі, на наш погляд, важливо орієнтуватися на підвищення рівня правосвідомості, посилення ролі закону у поведінці громадян.

7. Варто виокремлювати наступні шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в контексті розвитку медичного права в Україні:

- розвиток самого медичного права як сукупності правових норм, як нового комплексного правового утворення, метою якого є упорядкування суспільних відносин у сфері охорони здоров'я та медичної діяльності;

- формування державної політики у сфері запобігання та протидії соціально небезпечним захворюванням;

- контроль громадянського суспільства за діями держави у сфері соціально небезпечних захворювань, зокрема за тими, де витрачаються суттєві державні кошти;

- адекватне використання зарубіжного досвіду.

В контексті формування державної політики у сфері запобігання та протидії соціально небезпечним захворюванням від фахівців та пересічних громадян нерідко лунають заклики стосовно провідної (чи не єдиної) ролі фінансування в успішному проведенні реформ сфери охорони здоров'я. Чим більше коштів виділятиметься на охорону здоров'я, тим більш зрозумілим буде завдання формування державної політики у цій сфері. Дисертант є категоричним противником такого підходу. Просте збільшення фінансування нічого не змінить. Прикладом можуть слугувати заможні країни світу, у яких високі соціально-економічні показники розвитку та значні асигнування виділяються на медицину.

Проте результати протидії соціально небезпечним хворобам там суттєво не відрізняються від інших країн.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Шатковська Д. М. Актуальні проблеми розвитку медичного права в Україні / Д. М. Шатковська // Публічне право. – 2011. – № 4. – С. 395–399.

2. Шатковська Д. М. Запобігання соціально небезпечним захворюванням: проблеми підвищення дієвості законодавства / Д. М. Шатковська // Публічне право. – 2014. – № 3. – С. 59–64.

3. Шатковська Д. М. Принципи адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях / Д. М. Шатковська // Публічне право. – 2014. – № 4. – С. 80–86.

4. Шатковська Д. М. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в Україні в контексті реалізації права на охорону здоров'я / Д. М. Шатковська // Публічне право. – 2015. – № 1. – С. 79–85.

5. Шатковська Д. М. Механізм адміністративно-правового регулювання запобігання та боротьби із соціально небезпечними захворюваннями / Д. М. Шатковська // Журнал східноєвропейського права. – 2015. – № 13. – С. 199–203.

6. Шатковская Д. Н. Права пациента и их защита в Украине / Д. Н. Шатковская // Народовластие и права человека: Материалы IV Международной научно-практической конференции (Москва, 19-22 октября 2011 г.) / [Под ред. Н. В. Витрука и Л. А. Нудненко]. – М.: РАП, 2012. – С. 489–492.

7. Шатковська Д. М. Право на охорону здоров'я та адміністративно-правові аспекти його реалізації / Д. М. Шатковська // Адміністративне право України: стан і перспективи розвитку: Збірник наукових праць VI міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23-24 верес. 2011 р.). – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – С. 571-573.

8. Гродзинська Д. М. (Шатковська Д. М.) Публічне управління у сфері медичної діяльності / Д. М. Гродзинська // Державно-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини: міжнародні стандарти публічного управління та український досвід: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 20–21 грудня 2012 р.). – Ужгород, Ужгородський національний університет, 2013. – С. 32–34.

9. Шатковська Д. М. Правове регулювання медичної діяльності як реалія правового життя України / Д. М. Шатковська // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (м. Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Т. 2 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В. М. Дрьомін / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2012. – С. 43–44.

10. Шатковська Д. М. Санітарно-епідемічне благополуччя населення (адміністративно-правовий аспект) / Д. М. Шатковська // Адміністративне право України: сучасний стан та шляхи розвитку : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 27 квітня 2012 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2012. – С. 245–246.

11. Гродзинська Д. М. (Шатковська Д. М.) Правове забезпечення надання медичної допомоги неповнолітнім, які мають відхилення у психічному розвитку / Д. М. Гродзинська // Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина : Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів (м. Івано-Франківськ, 27–28 квітня 2012 р.). – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. – С. 8–9.

12. Шатковська Д. М. Законотворча діяльність як один із шляхів запобігання соціально небезпечних захворювань / Д. М. Шатковська // Юридична освіта та юридична наука в Україні: витоки, сучасність, перспективи : Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 16-17 жовтня 2014 р.) / [За заг. ред. Т. О. Коломоець]. – Запоріжжя : ЗНУ, 2014. – С. 112–114.

АНОТАЦІЯ

Шатковська Д.М. Адміністративно-правове регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ, 2016.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях. Досліджено загальноправову характеристику організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в Україні. Наведено авторське бачення принципів адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я при ВІЛ/СНІДі та туберкульозі. Сформульовані ключові характеристики сучасного стану нормативно-правового забезпечення охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях в Україні в контексті реалізації права на охорону здоров'я.

Акцентовано увагу на питаннях механізму адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях. Охарактеризовано адміністративно-правові основи побудови системи охорони здоров'я для запобігання та боротьби із ВІЛ/СНІДом та туберкульозом. Проаналізовано форми та методи діяльності органів охорони здоров'я у сфері забезпечення прав осіб, хворих на соціально небезпечні захворювання. Досліджені організаційно-правові засади підвищення дієвості

законодавства, спрямованого на боротьбу із соціально небезпечними захворюваннями. Запропоновано конкретні шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання організації охорони здоров'я при соціально небезпечних захворюваннях.

Ключові слова: соціально небезпечні захворювання, організація охорони здоров'я, адміністративно-правове регулювання, ВІЛ/СНІД, туберкульоз, медична діяльність, механізм адміністративно-правового регулювання.

АННОТАЦІЯ

Шатковская Д.Н. Административно-правовое регулирование организации здравоохранения при социально опасных заболеваниях. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Открытый международный университет развития человека «Украина», Киев, 2016.

Диссертация посвящена комплексному исследованию административно-правового регулирования организации здравоохранения при социально опасных заболеваниях. Исследована общеправовая характеристика организации здравоохранения при социально опасных заболеваниях в Украине. В диссертации предложено за основу социально опасных болезней взять ВИЧ/СПИД и туберкулез, социальную опасность которых практически никто не подвергает сомнению. Подчеркивается актуальность именно административно-правового контекста организации здравоохранения при социально опасных заболеваниях. Одними лишь мероприятиями финансового (увеличение количества средств, направляемых из государственного бюджета на указанные цели) или политического характера (определение данного направления противодействия в качестве ключевого в системе здравоохранения) достичь успеха невозможно.

Приведено авторское видение принципов административно-правового обеспечения здравоохранения при ВИЧ/СПИДе и туберкулезе. Предложено различать следующие принципы: комплексность; профилактическая направленность; законность; эффективность; необходимость адекватной правовой защиты и медиков, которые осуществляют лечение лиц, больных социально опасными заболеваниями; восприятие противодействия социально опасным заболеванием в качестве факторов обеспечения национальной безопасности.

Сформулированы ключевые характеристики современного состояния нормативно-правового обеспечения охраны здоровья при социально опасных заболеваниях в Украине в контексте реализации права на охрану здоровья. Акцентируется внимание на вопросах механизма административно-правового регулирования здравоохранения при социально опасных заболеваниях. В широком смысле данный механизм потенциально предоставляет возможность рассмотреть и исследовать такие явления как: построение системы здравоохранения для

предотвращения и борьбы с социально опасными заболеваниями; формы и методы деятельности органов здравоохранения в этой сфере; организационно-правовые основы повышения действенности медицинского законодательства; пути совершенствования административно-правового регулирования организации здравоохранения.

Проанализированы формы и методы деятельности органов здравоохранения в области обеспечения прав лиц, больных социально опасными заболеваниями. Предлагается выделять следующие формы деятельности органов здравоохранения в области обеспечения прав лиц, больных социально опасными заболеваниями: государственно-общественное партнерство; государственное регулирование цен на лекарственные средства, которые применяются в лечении больных ВИЧ/СПИДом и туберкулезом; создание организационно-правовых условий для надлежащего обеспечения прав лиц, страдающих этими заболеваниями.

Предложены конкретные пути совершенствования административно-правового регулирования организации здравоохранения при социально опасных заболеваниях. Среди них: развитие медицинского права, целью которого является упорядочение общественных отношений в сфере здравоохранения и медицинской деятельности; формирование государственной политики в сфере предотвращения и противодействия социально опасным заболеваниям; контроль гражданского общества за действиями государства в сфере социально опасных заболеваний; адекватное использование зарубежного опыта.

Ключевые слова: социально опасные заболевания, здравоохранение, административно-правовое регулирование, ВИЧ/СПИД, туберкулез, медицинская деятельность, механизм административно-правового регулирования.

SUMMARY

Shatkovska D. M. Administrative-legal regulation of organization of health care for socially dangerous diseases. – *Manuscript.*

Thesis for the degree of Candidate of Legal Sciences in specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. – Open International University of Human Development «Ukraine», Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to the complex research of administrative-legal regulation of the organization of health care for socially dangerous diseases. Investigated the general characteristics of the organization of health care for socially dangerous diseases in Ukraine. Given the author's vision of the principles of administrative-legal regulation of health care for HIV/AIDS and tuberculosis. Formulated key characteristics of the modern state of normative-legal support of health care for socially dangerous diseases of Ukraine in the context of the realization of the right to health.

The attention is focused on the mechanism of administrative-legal regulation of the organization of health care for socially dangerous diseases. Characterized administrative legal foundations of the health system to prevent and combat HIV/AIDS and tuberculosis. Analyzed the forms and methods of activities of health authorities in ensuring the rights

of individuals, patients with socially dangerous diseases. Researched the legal basis for improving the effectiveness of legislation aimed at combating socially dangerous diseases. Suggested concrete ways to improve administrative and legal regulation of the organization of health care for socially dangerous diseases.

Keywords: socially dangerous diseases, the health organization, administrative regulation, HIV/AIDS, tuberculosis, medical activity, the mechanism of administrative-legal regulation.